

Una terra estranya - Jhumpa Lahiri

Una de les escenes més tristes que conec és la que es produeix al final del relat *Els morts*, de James Joyce, publicat el 1914 al recull *Els dublinesos*, i dut fidelment al cinema per John Huston. Després del sopar de Nadal en família, Gabriel i la seva dona Gretta es dirigeixen a un hotel a passar la nit. Gabriel, que se sent feliç i excitat, tarda a adonar-se de la profunda malenconia que ha envaït la seva dona, la qual, després de sentir una vella cançó, s'ha vist soterrada per tot de records que Gabriel no comparteix. A l'habitació, Gretta li explica, somicant, la història de Michael Fury, el noi que va morir per ella als disset anys. Llavors Gabriel s'enfonsa, ja que el sopar, els brindis, la seva vida en general li semblen d'una minuciosa ridiculesa.

En el relat titulat *Una qüestió d'allotjament*, de Jhumpa Lahiri, hi llegim una escena semblant. No es produeix després d'un sopar de Nadal, sinó després d'un dinar de casament, però també hi trobem un matrimoni en un hotel, lluny dels fills per una nit. Com en el relat de Joyce, hi ha hagut alcohol i converses, eufòria i malentesos, i després arriba una habitació freda, i també un record de joventut, tot i que el final de l'escena resulta prou diferent. El marit és d'origen bengalí, però el conte no canviaria gaire si es tractés d'un descendent dels colons del Mayflower.

El títol del recull, *Una terra estranya*, prové d'un passatge de Nathaniel Hawthorne: "La naturalesa humana no nodriria més que una patata, plantada i replantada durant massa temps, una sèrie de generacions, en la mateixa terra gastada. Els meus fills han nascut en altres llocs i, ara per ara, mentre els seus destins siguin sota el meu control, clavaran les arrels en una terra estranya". D'aquest passatge amb què s'obre el llibre es desprèn que el viatge -el canvi- és enriquidor –si no necessari. En canvi durant moltes pàgines el lector té la sensació que, encara que els protagonistes –o els seus pares- provinguin de l'àrea de Calcuta, la trama d'accions que els uneixen tenen poc a veure amb les diferències geogràfiques, lingüístiques o culturals. Això sí: els personatges tenen noms com Pranab, Ruma o Sudha i la pell d'un color més fosc, però aquestes circumstàncies són sovint tan sols el teló de fons del relat, ja que les preocupacions i les experiències dels personatges no difereixen gaire de les que trobem en la literatura occidental. En el llibre hi predominen els personatges de classe mitjana-alta, amb estudis universitaris, càrrecs de

responsabilitat i residència en barris prestigiosos de Massachussets. Jhumpa Lahiri, doncs, no se centra en els problemes ètnics ni econòmics, sinó en les relacions familiars i sentimentals.

L'origen bengalí dels personatges funciona més aviat com un suplement que els dóna més profunditat. En molts casos hi coincideixen una sèrie de característiques: la mare estricta, el pare distant, l'ocultament de vicis menors per part dels fills, l'ànima d'emulació per part del pare, la crisi d'identitat; en altres paraules, la majoria de les contradiccions pròpies dels països occidentals es desplega amb més èmfasi en les famílies immigrades. Com afirma un dels personatges, de vegades Bombai americanitza més que Cambridge. Un dels trets peculiars de la cultura bengalí –del qual Lahiri extreu un gran rendiment literari– és la tendència a formar matrimonis concertats pels pares. En aquests casos, l'enamorament es pot produir molts anys després de la boda, en plena convivència, de vegades davant l'atenta mirada dels fills.

Una terra estranya està dividit en dues parts. A la primera hi trobem cinc relats d'unes quaranta pàgines cadascun, que exploren diferents àmbits de les relacions humanes: el pare vidu i la filla casada, la dona enamorada d'un amic, el matrimoni de llarg recorregut, la germana que guia el germà petit, els companys de pis. La segona part és un tríptic de cent pàgines sobre la relació que s'estableix entre Hemma i Kaushik, que inicialment tan sols tenen en comú l'amistat dels seus pares. La majoria dels textos estan explicats per un narrador en tercera persona que assumeix el punt de vista d'un dels personatges. És un bon procediment perquè Jhumpa Lahiri mostri la seva capacitat d'assumir amb versemblança mirades procedents de diferents gèneres i diferents generacions.

El tríptic final, situat en llocs com ara Roma o Khao Lak, comença amb un enamorament infantil, a continuació aprofundeix en les relacions que assagen els fills d'un segon matrimoni, i finalment serveix per recordar que, amb el pas dels anys, les arrels invisibles poden ressorgir amb força: llavors trobar una persona amb qui s'ha compartit el passat pot ser la manera més plàcida d'encarar els anys que resten.

Tots els relats inclosos al llibre són recomanables, però el que mostra una capacitat més irresistible a l'hora de retenir l'atenció del lector és *Desfici*, que narra l'enamorament que sent Paul, un estudiant de literatura, per Sang, la noia d'origen bengalí amb qui

comparteix pis. L'eficaç alternança d'acció i diàleg, complementada amb la tàctica d'ocultació i revelació de dades que duu a terme el dubitatiu Paul, arriba a un nivell considerable quan apareix un tercer personatge, l'amant de Sang, i ateny el punt màxim amb la quadrangulació, és a dir, amb l'aparició de l'amant de l'amant.

Jhumpa Lahiri va néixer el 1967 a Londres, però quan tenia tres anys la seva família es va traslladar als Estats Units. Fins ara ha publicat tres llibres. El primer, *Interpreter of Maladies* (1999) va guanyar el premi Pulitzer, i Columna el va traduir al català amb el títol *L'intendent d'emocions*. Quatre anys més tard va publicar la novel·la *The Namesake* (2003), duta al cinema per Mira Nair. El tercer llibre, *Una terra estranya*, confirma les expectatives dipositades en aquesta autora, que sap tractar els temes més complexos amb la senzillesa aparent que és patrimoni dels mestres.